

Vergaderjaar 2022–2023

29 023

Voorzienings- en leveringszekerheid energie

36 200

Nota over de toestand van 's Rijks Financiën

Nr. 398

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR KLIMAAT EN ENERGIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 8 maart 2023

We bevinden ons al ruim een jaar in een onzekere tijd met een hoge inflatie, onder andere aangewakkerd door de hoge energieprijzen. Er zijn verschillende maatregelen getroffen om de energierekening van de consument te dempen. Denk hierbij aan de toeslag van € 190 in november en december, de verlaging van de energiebelasting en recentelijk het prijsplafond. Vanaf eind oktober is invulling gegeven aan het verzoek van uw Kamer in de motie van de leden Hermans en Marijnissen om de consument tijdelijk extra te beschermen tegen afsluiting en «deze winter enkel afsluiting toe te staan bij aantoonbaar misbruik, fraude of veiligheidsrisico's»¹. Tot slot is sinds 7 februari het Tijdelijk noodfonds Energie van start gegaan om mensen met betalingsproblemen gericht extra te ondersteunen. In de eerste maand zijn vanuit het Tijdelijk noodfonds Energie zo'n 20 duizend mensen geholpen met betalingsproblemen als gevolg van de energiekosten gedurende deze winterperiode en er zijn nog zo'n 80 duizend aanvragers die op basis van de zogeheten checks (pre-kwalificatie) het advies gekregen hebben om een aanvraag te doen. Kortom, wie in de knel komt, wordt geholpen.

Zonder de getroffen maatregelen was het aantal huishoudens met betalingsproblemen door de gestegen energierekening flink hoger geweest en hadden er waarschijnlijk meer afsluitingen plaatsgevonden². De energieprijzen zijn sinds de piek in augustus van het afgelopen jaar gestaag aan het dalen. Desondanks vind ik het van belang om lessen te trekken uit de voorbije maanden waarin ik heb geconstateerd dat consumenten gelet op de huidige marktomstandigheden structureel beter dienen te worden beschermd. In dat licht wil ik het afsluitbeleid structureel aanscherpen zodat de positie van de consument structureel verbetert. Zo voorkomen we zowel dat mensen afgesloten worden van

¹ Kamerstuk 36 200, nr. 19.

² CPB-Scenario's energieprijzen, 6 december 2022 Zie: <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Scenarios-energieprijzen.pdf> en TNO Monitor Energiearmoede in Nederland 2022, Kamerstukken 29 023 en 36 200, nr. 390.

energie, als het oplopen van de betalingsproblemen en schulden. Ik informeer u middels deze brief (mede namens de Minister voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen) over stappen die ik de komende tijd ga zetten om dit te bereiken.

Ontwikkelingen winterperiode

Sinds 26 oktober 2022 geldt een tijdelijke wijziging ten aanzien van de Regeling afsluitbeleid kleinverbruikers elektriciteit en gas en de Warmteregeling (hierna: de regeling) die deze winterperiode aangescherpte bescherming biedt tegen afsluiting bij betalingsproblemen. Uw Kamer is hierover eerder geïnformeerd op 21 september 2022³ en 4 oktober 2022⁴. De gewijzigde regeling legt tot 1 april 2023 verschillende extra verplichtingen op aan leveranciers zoals verschillende eisen aan contact met de kleinverbruiker, het bieden van een passende betalingsregeling en het tijdig informeren van de gemeente ten behoeve van schuldhelpverlening, voordat er sprake kan zijn van afsluiten als eventuele laatste stap. Het principe is om bij wanbetaling deze winter niet af te sluiten, tenzij er sprake is van het weigeren van iedere vorm van contact. Belangrijker vind ik echter dat met deze aanpassingen meer verantwoordelijkheid bij de leverancier ligt om tijdig met de consument in contact te treden en om in goed overleg te komen tot een constructieve oplossing voor de onderliggende betalingsproblematiek.

Deze tijdelijke wijzigingen hebben in de achterliggende maanden effect gehad. Het aantal eindeleveringssignalen en fysieke afsluitingen is in het vierde kwartaal van 2022 met respectievelijk 54% en 68% gedaald ten opzichte van het kwartaal ervoor. Er zijn dus substantieel minder huishoudens afgesloten. Tegelijkertijd moet hierbij wel de kanttekening geplaatst worden dat gedurende dezelfde periode er ook andere ontwikkelingen plaatsvonden met gevolgen voor de hoogte van de energierekening, zoals de uitvoering van de tijdelijke tegemoetkoming van € 190 in november en december en de dalende energieprijzen. Tot slot kunnen veranderingen in de situatie van individuele huishoudens ook een rol spelen bij eventuele betalingsproblemen, bijvoorbeeld waar een bestaand vast energiecontract met een lage prijs afloopt of als de koopkracht verandert. De leveranciers melden dat ze een flinke toename zien in het aantal getroffen betalingsregelingen en tegelijkertijd dat er een verschuiving heeft plaatsgevonden, van betalingsregelingen gekoppeld aan het maandelijks voorschot naar betalingsregelingen gekoppeld aan de jaarafrekening. Het lijkt er dus op dat meer mensen maandelijks de rekening kunnen blijven betalen, maar dat er ook een groep mensen extra tijd nodig heeft om bij een hoger dan verwachte jaarafrekening deze te kunnen afbetalen.

Voorgenomen structurele wijziging afsluitbeleid

In het algemeen constateer ik dat een groot deel van de consumenten met betaalachterstanden op de energierekening bereid is om deze op te lossen. Verder constateer ik dat een grote toename in de schuldenproblematiek en afsluitingen voorkomen is met de tijdelijke maatregelen, maar dat er ook na 1 april reden is om de aanvullende verplichtingen in de tijdelijke regeling te handhaven en de regeling hier structureel op aan te passen.

De effectieve elementen uit de tijdelijke wijziging die de kans vergroten dat de leverancier met de consument in contact komt om gezamenlijk een

³ Kamerstukken 29 023 en 36 200, nr. 354.

⁴ Kamerstuk 36 200, nr. 77.

oplossing overeen te komen voor de betalingsproblematiek zullen behouden blijven. Dit voorkomt dat teruggevallen wordt op de regeling zoals deze voor de tijdelijke wijziging voor deze winterperiode bestond, waarbij minder waarborgen golden om te voorkomen dat (klein)verbruikers met betalingsproblemen afgesloten worden. Hieronder is uiteengezet wat de structurele wijziging inhoudt.

- De leverancier blijft verplicht om een uiterste inspanning te leveren om op meerdere manieren in contact te komen met de (klein)verbruiker. De bewijslast hiervan ligt bij de leverancier.
- De leverancier blijft verplicht om minimaal drie schriftelijke betalingsherinneringen met een nakomingstermijn van veertien dagen te sturen, voordat het beëindigen van de levering in gang gezet kan worden.
- De leverancier blijft verplicht om een passende en redelijke betalingsregeling aan te bieden. Het accepteren van de regeling biedt de consument bescherming tegen afsluiting en geeft meer tijd om aan de betalingsverplichting te kunnen voldoen.

Als het toch niet lukt om gezamenlijk tot een passende en redelijke betalingsregeling te komen, vind ik dat ook in die situatie de consument die hulp gevraagd heeft bij het oplossen van zijn betalingsproblemen beschermd zou moeten worden tegen afsluiten. Het Tijdelijk noodfonds Energie biedt aanvullende ondersteuning tot 1 mei, maar dit heeft een tijdelijk karakter. Hierom wil ik extra elementen toevoegen aan de regeling ter bescherming van de consument.

- Een aanvraag tot schuldhelpverlening zal gedurende het hele jaar gaan gelden als bescherming tegen afsluiting, in plaats van alleen de winterperiode.
- Gemeenten worden beter in positie gebracht, zodat vroegsignalering van betalingsproblemen ten behoeve van de schuldhelpverlening kan worden verbeterd. Hiervoor worden de mogelijkheden tot het uitwisselen van signalen tussen leveranciers en gemeenten verbeterd.
- Leveranciers krijgen de mogelijkheid een signaal aan de gemeente door te geven wanneer de leverancier wegens wanbetaling overgaat tot het ontbinden van het contract en beëindiging van de levering.

Deze laatste twee toevoegingen bieden gemeenten waardevolle informatie om tot een gericht hulpaanbod te kunnen komen en haar inwoners hierover actief te kunnen benaderen. Met deze wijzigingen geef ik ook invulling aan de oproep van de leveranciers en gemeenten om meer ruimte te geven voor dergelijke signalen waardoor mensen tijdig en gericht geholpen kunnen worden. Met deze verbeteringen wordt aangesloten bij het aangekondigde verbetertraject in het kader van vroegsignalering in de Kamerbrief «Aanvullende maatregelen energierekening» van 20 september 2022⁵.

Afsluiten alleen mogelijk als laatste stap

Afsluiten blijft tot slot toegestaan bij aantoonbaar misbruik, fraude of veiligheidsrisico's. Als er sprake is van wanbetaling kan de (klein)verbruiker op basis van de voorgestelde wijziging na 1 april niet worden afgesloten, tenzij er na drie betalingsherinneringen met veertien dagen nakomingstermijn nog niet betaald is, er ondanks een aanbod van vanuit de leverancier geen passende en redelijke betalingsregeling overeengekomen kan worden, de (klein)verbruiker geen aanvraag tot schuldhelpverlening heeft gedaan én de beëindiging van het transport of de levering van elektriciteit, gas of warmte geen zeer ernstige gezondheidsrisico's tot gevolg zou hebben voor de (klein)verbruiker of huisgenoten van de (klein)verbruiker. Hiermee is de positie van de consument versterkt en

⁵ Kamerstukken 29 023 en 36 200, nr. 354.

geldt er een belangrijke mate van bescherming, maar ligt er tegelijkertijd ook een verantwoordelijkheid bij de consument om te werken aan een oplossing bij betalingsproblemen. Als er wel wordt afgesloten is het reeds een vereiste dat de gemeente vóór die tijd al op de hoogte is gebracht van een betalingsachterstand van het betreffende huishouden.

Belangrijk om te vermelden is dat deze wijziging van de regeling extra bescherming biedt tegen afsluiten, maar dat de onderliggende schulden kunnen blijven bestaan. In dat kader verwijs ik naar de Aanpak geldzorgen, armoede en schulden die op 12 juli 2022 aan uw Kamer is aangeboden⁶. Deze aangepaste regelgeving moet tevens gezien worden als een aanvulling op en geen vervanging voor de verkenning van de instrumenten voor na 2023⁷.

Kortom, ik zet in om op tijd een oplossing voor betalingsproblemen te vinden om een oplopende schuldenlast zoveel mogelijk te voorkomen. Uiteindelijk kan het nodig zijn om door te verwijzen naar schuldhelpverlening. Ook op dit vlak heeft het kabinet de afgelopen periode extra stappen gezet. Als de preventieve hulp niet toereikend is, moeten mensen met problematische schulden altijd terecht kunnen bij de gemeentelijke schuldhelpverlening. Wanneer mensen in de schuldhelpverlening zitten moet dit de zekerheid bieden dat hulp aan hen niet wordt beëindigd. Daarover bestaat geen discussie. Om die reden hebben op 31 oktober 2022 dertig koepels van schuldeisers, individuele bedrijven en overheidsdiensten de Intentieverklaring Samen schuldregelingen redden ondertekend. In deze intentieverklaring staan afspraken om te voorkomen dat huishoudens door de inflatie en stijgende energieprijzen uit de buitengerechtelijke schuldregeling vallen, ook als de afloscapaciteit van mensen tijdelijk niet toereikend is.

Vervolgstappen

De tijdelijke wijziging van de regeling is tot nu toe effectief gebleken voor het beschermen van de consument voor afsluiten van elektriciteit, gas en warmte. Dit geeft aanleiding tot een structurele verbetering van de regeling die de consument betere bescherming biedt en tegelijkertijd een toename van de onderliggende betalingsproblemen en schulden voorkomt. Dit vereist niet alleen heldere spelregels rondom het afsluiten als laatste stap, maar vooral rondom het voorkomen daarvan door consument en leverancier gezamenlijk tot een redelijke en passende betalingsregeling te laten komen. Daarnaast blijft het belangrijk dat consumenten op tijd de juiste instanties weten te vinden als er betalingsproblemen dreigen. Dan kan tijdig aanvullende hulp worden geboden. Daarbij spelen, zoals eerder in deze brief al aangegeven, gemeenten een belangrijke rol. Ook Geldfit kan de consument verder op weg helpen bij betalingsproblemen en tot slot kan tot 1 mei 2023 een beroep gedaan worden op het Tijdelijk noodfonds Energie. Zo wordt de consument meer ruimte, hulp en tijd gegeven om betalingsproblemen te voorkomen of op te lossen.

Ik vind het van belang dat deze aangescherpte regels 1 april van kracht worden. Daarom zal ik daarvoor de relevante stappen doorlopen,

⁶ Kamerstuk 24 515, nr. 643.

⁷ Kamerbrief over verkenning instrumenten gerichte compensatie huishoudens kwetsbaar voor hoge energieprijzen na 2023 (2023Z03238).

waaronder de consultatie van de regeling. Uiteraard zal ik ook daarna de ontwikkelingen blijven volgen, en de effectiviteit van de regels beoordelen.

De Minister voor Klimaat en Energie,
R.A.A. Jetten